Пише: Марија Обрадовић
петак, 30 април 2010 14:30

„Узалуд ћеш ми говорити; речи не

мењају стварност, и чврсто сам

уверена да је то тако.“

Шодерло де Лакло

Опасне везе

УВОД

Приватизација, као кључни чин транзиционих држава у процесу рестаурације капитализма у Источној Европи, након 1989. године, за циљ није имала „привредни развој и социјалну стабилност у условима тржишне привреде“ у овом региону европске периферије, како се то декларативно истиче у савременој политичкој пропаганди, већ промену својинских односа у друштву.

Обнова приватне својине у источноевропским државама током деведесетих година 20. века довела је до велике незапослености и знатног погоршања положаја радничке класе, пада реалних надница, смањења могућности школовања и лечења, пораста моралитета и пада наталитета и услова становања. Данас је свима постало јасно да приватизација и приватна својина нису „економски snake oil“ за решавање проблема развоја периферних друштава.

Разматрајући „филозофију приватизације“, велики чешки филозоф Карел Косик пише:

Пише: Марија Обрадовић
петак, 30 април 2010 14:30

„Рестаурација капитализма: мртви устају из гроба и као приказе, страшила, неспутани инстинкти посједовања поново обиљежавају судбине људи. Каква чудна праведност долази на свијет у реституцијама и приватизацијским актима, у расподјели, продавању, раскрадању имовине, које је номинални власник био (или и надаље остаје!?) народ? Да ли је народ ту имовину имао са правом или је крао? Или је није могао посједовати (није смео) зато што је народ – како кажу модернисти- „романтичарска фикција“? [1]

Битно обележје, специфичност и одређујући услов приватизације у источноевропским земљама огледа се у томе што она није акт само националне државе, као што је то био случај са национализацијом приватног капитала која је извршена у овим земљама у годинама након Другог светског рата када су комунистичке партије освојиле државну власт.

Значајну улогу у приватизацији друштвене својине у Србији, као и другим државама источне Европе, имају међународне финансијске организације, Светска банка и Европска агенција за реконструкцију (EAP – European Agency for Reconstruction), агенције страних влада, као што су Министарство Уједињеног Краљевства за међународни развој (DFID – UK Government Department for International Development), владина Агенција Сједињених држава за међународни развој (USAID – United States Agency for International Development), као и владе Холандије, Шведске, Јапана и Канаде. Она се састоји у финансијским донацијама Влади Републике Србије, администрираним од Агенције за приватизацију Републике Србије, којима је сврха подршка програмима „развијања приватног сектора“, сходно либералној идеологији и интересима финансијских центара светског капиталистичког система.

Предмет овог рада биће покушај да се путем анализе месечних извештаја Агенције за приватизацију, које усваја Управни одбор ове агенције, а разматра Влада Републике Србије, тј. Министарство економије и регионалног развоја, као и Одбор за приватизацију Народне скупштине Републике Србије, изврши реконструкција облика, обима и значаја донација поменутих организација и агенција у поступку приватизације друштвеног капитала у Србији, и то како његове продаје методом јавног тендера и јавне аукције, тако и у припреми и спровођењу реструктуирања друштвених предузећа у поступку приватизације.

1)□□□□□ Донације Светске банке за техничку помоћ у развоју приватног сектора

Пише: Марија Обрадовић
петак, 30 април 2010 14:30

Укључивање међународних финансијских организација и агенција страних влада у процесу приватизације у Србији почиње у јесен 2001. године након доношења Закона о приватизацији („Службени гласник РС“ бр. 38/2001). Према овом закону, који је ступио на снагу 7. јула 2001, а почео да се примењује 2002. године, приватизација друштвеног и државног капитала заснива се искључиво на продаји већинског капитала и имовине, за разлику од ранијих закона о приватизацији који су предвиђали промену власничке структуре друштвених предузећа путем бесплатне поделе акција запосленима.

Датим законом стављен је ван снаге Закон о својинској трансформацији („Службени гласник РС“ бр. 32/97) којим се предвиђала приватизација друштвеног и државног капитала у две фазе, од којих се у првој могло приватизовати 70% процењене вредности капитала, док се 10% преносило на Републичком фонду пензионог и инвалидског осигурања, а до 60% бесплатно запосленима.

Према подацима Централног регистра Републике Србије, односно Привременог регистра Републике Србије [2] у периоду од 1998. до октобра 2001. године по овом закону је „у приватизацију кренуло“ 778 предузећа, и то у току 1998. 141 предузеће, године 1999. 127, док је 2000. године приватизован највећи број од 312 друштвених предузећа, а 2001. године 148. Очигледно је да је 2000. године, када је власт Социјалистичке партије Србије (СПС) губила стабилност и када је дошло до победе кандидата Демократске опозиције Србије (ДОС) на председничким и локалним изборима, била извршена „убрзана приватизација“ од владајуће номенклатуре у тежњи да се домогне што већег дела друштвеног капитала.

Законом о приватизацији из 2001. године (чл. 2), пак, призната су права стечена у поступку приватизације извршене према раније важећим прописима, свим правним и физичким лицима која су та права стекла. С друге стране 31. јануара 2001. потписана су три уговора којим је продато 70% друштвеног капитала у цементарама: Беочинска фабрика цемента, Косјерић и Нови Поповац. [3]

Тако се у поступку приватизације у Србији нова власничка класа, „лумпен-буржоазија“, формирала од припадника „социјалистичке“ и „демократске“ номенклатуре, тј. клијентелистичких група државно-полицијско-војног апарата и тзв. „социјалистичке технократије“, односно директора и припадника ужег руководства друштвених предузећа.

У октобру 2001. године изменом Закона о својинској трансформацији заустављена је његова примена („Службени гласник РС“, бр. 10/2001) [4] , а Република Србија је преко Савезне Републике Југославије примила од Светске банке донацију ради пружања техничке помоћи за развој приватног сектора, тј. Private Sector Development Tehnical Assistance Grant #PO 74145. Ова донација била је намењена пружању „стручне помоћи“ у приватизацији најпре за 27 друштвених предузећа груписаних у шест група (тзв. „pools“). Износила је шест милиона долара. Агенција за приватизацију је била корисник 5.100.000 долара, а остали корисници били су Агенција за развој малих и средњих предузећа и подстицај предузетништва и то 460.000 долара, као и Агенција за страна улагања и промоцију извоза од 380.000 долара.

У оквиру ове донације обезбеђена су средства за ангажовање *финансијских саветника*А генције за приватизацију друштвених предузећа у Србији тендерском или аукцијском продајом или кроз програм реструктуирања. Улога финансијских саветника у поступку приватизације је веома значајна и она обухвата следеће активности: израду предлога концепције, тј. стратегије и програма приватизације или реструктуирања друштвених предузећа, финансијских и правних дијагностичких извештаја (due diligence), процену вредности капитала и имовине предузећа и оцену тржишта. Агенција за приватизацију прихвата и одобрава извештаје које израђују финансијски саветници.

2)□□□□□ Тендерска продаја друштвених предузећа

Светска банка је информацију о приватизацији друштвених предузећа у Србији објавила у специјалном гласнику *United Nations Development Business*. Министарство за привреду и приватизацију Републике Србије је оглас сличног садржаја објавило у *Financial Times -у* 15. јула 2001. године, позивајући међународне инвестиционе банке да писмима заинтересованости понуде своје консултантске услуге у приватизацији 16 друштвених предузећа груписаних, по делатностима, у четири групе (тзв. “пула“):

1. Фармацеутски производи и кућна хемија (четири предузећа)

· Фармацеутско – хемијска индустрија „Здравље“ а.д. Лесковац

· АД за производњу фармацеутских производа и финих хемикалија „Зорка – фарма“, Шабац

· Д.П. Хемијска индустрија „Мерима“, Крушевац

· Хемијска индустрија „Невена“ Д.П., Лесковац

2. Хемијска индустрија (четири предузећа)

· „Дуга“, Београд, која је накнадно изузета због власничке структуре капитала

· Д.П.„Жупа“ Хемијска индустрија, Крушевац

· АД Хемијска индустрија „Хипол“, Оџаци

· Д.П. „ПКС Латекс“ Хемијска индустрија, Чачак

3. Производња аутоделова и гуме (пет предузећа)

· Д.П. Фабрика опруга „Гибњари“, Краљево

· А.Д. за производњу филтера „Фрад“, Алексинац

- Д.П.“Митровачка индустрија вентила“, Сремска Митровица

- „Рума гума“ а.д. Индустрија гумених производа, Рума

- А.Д. „Вулкан“ Индустрија гуме, Ниш

4. Метало-прерађивачка индустрија (три предузећа)

- Ваљаоница алуминијума „Севал“, Севојно

- Д.П. „Нисал“ за прераду алуминијума, Ниш

- А.Д. Фабрика арматура „Истра“, Кула

Агенција за приватизацију формирала је комисију у саставу В. Чупић, С. Мали, А. Попов, Д. Никезић и Ј. Волицки која је направила ужи избор инвестиционих банака које су понудиле своје консултантске услуге.

Евалуирање техничких понуда заинтересованих инвестиционих банака вршила је комисија у саставу: В. Чупић, председник, С. Мали, А. Попов, Д. Никезић и А. Челић, на основу“ критеријума и искуства у приватизацији, предметној грани индустрије и искуства у региону“. Потребни минимум од 80 поена, одређен захтевом за понуде, остварили су следеће инвестиционе банке за поједине пулове предузећа:

- ПУЛ 1: Commerzbank, AG, Праг; Nomura International, Лондон; Raiffeisen Investment AG, Беч

· ПУЛ 2: CA IB Corporate Finance Beratungs Gmbh, Београд; Fieldstone Private Capital Group, Лондон

· ПУЛ 3: CET (Central Europe Trust Company Ltd.); Phoenix; Meinl Capital Advisors AG, Беч

· ПУЛ 4: Fieldstone Private Capital Group, Лондон

Јавно отварање финансијских понуда обављено је у просторијама Агенције за приватизацију, и то за пулове 2 и 4 – 22. новембра 2001., а за пулове 1 и 3 – 23. новембра 2001. године. Поред наведене комисије и представника инвестиционих банака, отварању финансијских понуда присуствовали су и James R. Dick Welch, у својству посматрача Светске банке, Ona Jukneviciene као саветник Агенције за приватизацију Републике Србије и Wolfgang Rigler, саветник за тендерску приватизацију.

За приватизацију прве групе предузећа за финансијског саветника изабран је Nomura International, Лондон; за другу, CA IB Corporate Finance Beratungs Gmbh, Београд; за трећу, CET (Control Europe Trust Company Ltd.); а за четврту, Fieldstone Private Capital Group, Лондон.

Информацију за следећих 12 друштвених предузећа из почетне групе од 27, Светска банка је објавила у већ поменутом специјализираном гласилу, а Министарство за привреду и приватизацију у *Financial Times*-у, 8. октобра 2001, позивајући међународне инвестиционе банке да писмима заинтересованости понуде своје консултантске услуге за следеће групе предузећа:

5. Пул прехрамбене индустрије (шест предузећа)

· „Хисар“ а.д., Прокупље

- „Вршачки виногради“ а.д., Вршац
- Д.П. „Јужни Банат“, Бела Црква
- „Митрос“ Индустријска кланица и фабрика конзерви, Сремска Митровица
- А.Д. „Ветеринарски завод“, Земун
- Д.П. Фабрика кондиторских производа „Раваница“, Ћуприја

6. Пул предузећа у области грађевинског материјала (шест предузећа)

- „Полет“, Нови Бечеј
- „Равнаја“, Мали Зворника
- „Јелен До“, Јелен До
- „Колубара гасбетон“, Вреоци
- ГИК „1. мај“, Лапово
- „Партизански пут“, Београд

За ова два „пула“ друштвених предузећа за финансијског саветника изабрана је Raiffeisen Investment AG.

Средства дате донације коришћена су и за *финансирање пропаганде приватизације*, па је тако априла 2002. године, по процедури Светске банке, изабрана фирма Jaques Communication за саветника Агенције за приватизацију за односе са јавношћу.

Укупан буџет за консултантски хонорар износио је 60.000 долара.

Република Србија је 18. октобра 2001. године од јапанске владе добила донацију (Japanese Grant for Preparation of Private and Financial Sector Structural Adjustment Credit #TF 026817), чија је сврха била припрема кредита јапанске владе (Private and Financial Structural Adjustment Credit – PF SAC I), у износу од 80.000.000 долара. Ову донацију администрирала је Светска банка. Од укупног износа донације, 814.000 долара, Агенција за приватизацију користила је суму од 580.000 долара, а Агенција за осигурање депозита, санацију, стечај и ликвидацију банака је користила 234.000 долара.

Део средстава ове донације чији је корисник била Агенција за приватизацију утрошен је за финансирање конултантских услуга у процесу реструктуирања, о чему ћемо детаљније говорити касније.

Износ од 195.000 долара, од чега је било потрошено 143.000 долара, искоришћен је за ангажовање стране консултантске фирме Cadogan Financial Credentials за потребе тржишта капитала, ангажовање страног индивидуалног консултанта Волфганга Риглера за потребе тендерске приватизације, затим страног индивидуалног консултанта Роја Крума за обуку Одељења за домаће консултантске куће CES Mecon за спровођење семинара о процесу реструктуирања и домаће адвокатске канцеларије „Prica i Spasic“.

Корисници износа од 155.000 долара из ове донације, од чега је потрошено 128.000 долара били су Агенција за развој малих и средњих предузећа у оквиру Министарства за привреду и приватизацију, Министарство за економске односе са иностранством и Агенција за приватизацију. Ова средства су углавном искоришћена за ангажовање

домаћих консултаната, као и домаће правне канцеларије „Clyde“ д.о.о. за потребе Агенције за приватизацију.

Како је ова донација јапанске владе истекла 21. маја 2002. године, до кад поменути кредит исте владе није постао ефикасан, Република Србија је од Светске банке добила продужење трајања донације до 30. јуна 2002. године.

Јуна 2002. године Република Србија је добила донацију Владе Јапана II (Japanese Grant II for Preparation of Private and Financial Sector Structural Adjustment Credit) ради припреме кредита од Владе Јапана (Private and Financial Sector Structural Adjustment Credit – PF SAC II) који је администрирала Светска банка. Средства ове донације у износу од 1.531.000 долара коришћена су углавном за „стручну помоћ за реконструкцију банкарског система“, и то за стручну помоћ за јачање регулаторног оквира финансијског сектора чији је корисник била Народна банка Југославије, у износу од 250.000 долара; за стручну помоћ за реконструкцију банкарског система, чији је корисник била Агенција за депозитно осигурање, рехабилитацију, санацију и ликвидацију банака, у износу од 249.000 долара; за стручну помоћ за реформу предузећа у друштвеној својини, чији су корисници били Агенција за приватизацију и Министарство за привреду и приватизацију у износу од 364.000 долара; за стручну помоћ у реформи пословног окружења, чији је корисник било Министарство за привреду и приватизацију у износу од 404.500 долара, те за изградњу капацитета Јединице за управљање пројектом, чији је корисник била Агенција за депозитно осигурање, рехабилитацију, санацију и ликвидацију банака у износу од 30.000 долара.

Република Србија је преко Савезне Републике Југославије примила и под-донацију од Владе Холандије (Private Sector Development Technical Assistance Grant Agreement TF # 50259), који је администрирала Светска банка. Укупан износ ове донације износио је 2.000.000 долара и она је трајала до 31. августа 2003. године.

Преко ове донације плаћени су финансијски саветници Агенције за приватизацију нове три групе од 17 предузећа у друштвеној својини. Светска банка је информацију о приватизацији ових предузећа објавила у онлајн издању *United Nations Development Business* , на сајту Агенције за гаранцију мултилатералних инвестиција (Multilateral Investment Guarantee Agency – MIGA), као и на сајту IPA net, Агенцијске мреже за промоцију инвестиција (Investment Promotion Agency Network), позивајући међународне инвестиционе банке да писмима заинтересованости понуде своје консултантске услуге за приватизацију следеће три групе предузећа:

7. Пул пољопривредних предузећа (седам предузећа)

- „ПИК“, Кикинда
- „Агроунија“, Инђија
- „Напредак“, Стара Пазова
- „Сава Ковачевић“, Врбас
- „Драган Марковић“, Обреновац
- „Јединство“, Апатин
- „Фабрика уља“, Крушевац

8. Пул текстилних предузећа (шест предузећа)

- „Новитет“, Нови Сад
- „Нитекс“, Ниш

- „Љубиша Миодраговић“, Пријепоље
- „Индустрија тепиха“, Ивањица
- „Славија“, Бач
- „Јавор“, Ивањица

9. Пул предузећа за производњу сокова и алкохолних пића (четири предузећа)

- „Житопек“, Ниш
- „Ђервин“, Књажевац
- „Делишес“, Владичин Хан
- „ПИК Таково“, Горњи Милановац

За пул 7 Агенција за приватизацију закључила је уговор са финансијским саветником Raiffeisen Investment AG у вредности од 269.000 долара, а за пул 8 и 9 продужени су уговори за пружање консултантских услуга са инвестиционом банком MEINL Capital Advisors AG из Беча у вредности од 250.000 долара, односно 240.000 долара.

Република Србија је, преко Савезне Републике Југославије, од Владе Шведске примила под-донацију за техничку помоћ у развоју приватног сектора (Private Sector Development Technical Assistance Grant Agreement TF # 050259), у укупном износу од 1.500.000 долара.

Споразум је потписао савезни министар Мирољуб Лабус, а ова донација је трајала до 31. децембра 2003. године.

Преко ове донације финансиране су услуге страних инвестиционих банака за приватизацију 13 следећих предузећа у друштвеној својини груписаних у „пулове“ 10, 11 и 12 и то:

10. Индустрија за производњу стакла (четири предузећа)

- „Индустрија стакла“, Панчево
- „Српска фабрика стакла“, Параћин
- „Порцелан“, Зајечар
- „Керамика“, Младеновац

За финансијског приватизационог саветника ове групе предузећа изабрана је шпанска консултантска кућа Nmasl (N Mas Uno Projectos Internacionales SA) из Мадрида.

11. Дрвна индустрија (пет предузећа)

- „Копаоник“, Куршумлија
- „Слога“, Владичин Хан

- „Душан Петронијевић“, Крушевац

- „ШИК“, Кучево

- „Украс“, Бела Паланка

Енглеска инвестициона банка Res&Co. изабрана је за финансијског саветника за приватизацију ове групе предузећа.

12. Индустрија за производњу пића (три предузећа)

- „Годомин“, Смедерево

- „Рубин“, Крушевац

- „Хеба“, Бујановац

EPIC (European Privatisation & Investment Corporation) Financial Consultin из Беча изабран је за приватизационог саветника ове групе предузећа.

У току 2002. године приватизовано је 247 предузећа, од тога 42% у месецу децембру. Број запослених у продатим предузећима износио је 42.719. Остварен је укупан приход од 22 милијарде динара. Уговорене гарантоване инвестиције су износиле 18,4 милијарде динара, а средства за спровођење социјалног програма 5 милијарди динара.

Пише: Марија Обрадовић
петак, 30 април 2010 14:30

Методом јавног тендера приватизовано је 12 друштвених предузећа, а продајом пакета акција на тржишту капитала 48. У процедури припреме тендерске документације или организацији тендерске продаје налазило се 71 друштвено предузеће. У 56 друштвених предузећа груписаних у 12 „пулова“ ангажовање приватизационих саветника било је финансирано средствима страних донација.

Средствима из буџета Републике Србије финансира се приватизација 15 друштвених предузећа методом јавног тендера и то:

1. Шећеране (пет предузећа)

· „Јединство“, Ковачица

· „Шајкашка“, Жабаљ

· „Југозападна Бачка“, Бач

· „Доњи Срем“, Пећинци

· „Црвенка“ а.д., Црвенка

Као финансијски саветник за ову групу предузећа ангажована је консултантска кућа Price Waterhouse Coopers из Београда.

2. Прехрамбена индустрија (два предузећа)

- ПКБ „Фриком“, Београд

- „Србијанка“, Ваљево

Консултантска кућа Raiffeisen Investment AG из Беча изабрана је као приватизациони саветник за ова предузећа.

3. Предузеће за промет нафтних деривата

- „Беопетрол“ а.д., Београд

За ово предузеће у коме је удео друштвеног капитала у укупном капиталу предузећа износио 62%, као финансијски саветник ангажована је консултантска кућа BNP PARIBAS Corporate Finance из Париза, а као правни Harrisons Solicitor из Нортхалертона.

4. Фабрика хартије Д.П.“Божа Томић“, Чачак

Европска корпорација за приватизацију и инвестиције (European Privatization & Investment Corporation) EPIC, Financial Consulting из Беча изабрана је за приватизационог саветника овог друштвеног предузећа

5. Туристичка предузећа (два предузећа)

- „Путник“, Београд

- „Србијатурс“, Ниш

Као финансијски саветник за припрему тендерске продаје ова два предузећа ангажована је Balkan Advisory Company из Бугарске.

6. Дуванска индустрија (два предузећа)

· „Дуванска индустрија Ниш“ (ДИН), Ниш

· „Дуванска индустрија Врање“ (ДИВ), Врање

Инвестициона банка Morgan Stenly & Co Limited из Лондона изабрана је за финансијског саветника за приватизацију ова два предузећа.

7. „Фабрика каблова Зајечар“, Зајечар

За приватизационог саветника ангажована је консултантска кућа Deloitte&Touche из Београда.

8. „Београдска пекарска индустрија Београд“, Београд

Као консултант за приватизацију овог друштвеног предузећа изабран је Raiffeisen Investment AG из Беча.

3) Међународна економска помоћ за развој социјалног сектора

Пише: Марија Обрадовић
петак, 30 април 2010 14:30

Донације Светске банке за тендерску приватизацију углавном друштвених предузећа прерађивачке индустрије биле су праћене и споразумом о донацији из Стратешког фонда за пројекат економске помоћи за развој социјалног сектора, TF#050017. Администратор ове донације била је Агенција за приватизацију.

Министарство за социјална питања Републике Србије и Министарство за рад и запошљавање Републике Србије су примала техничке спецификације потребне робе, са апроксимативним ценама, као и списак фирми којима се треба обратити захтевом за понуду. Тај сет докумената поднет је Светској банци на одобрење (тзв. „no – objection“), Светска банка је 2. априла 2002. године дала „no – objection“ на пакет Министарства за социјална питања, а 3. априла 2002. године и на пакет Министарства за рад и запошљавање. Оба министарства су највећи део ове донације утрошила за набавку рачунарске, канцеларијске и телекомуникационе опреме по уговорима закљученим методом „National Shoping“ (националних набавки) са фирмом ДАТА 011 из Београда. Тако су средства ове донације утрошена за финансирање државне управе у Србији.

Други део ове донације био је намењен ангажовању консултанта за пружање техничке помоћи у области реформи пензионог система и припреми нацрта закона о пензијама. Затим, за техничку помоћ у области политике социјалне помоћи у Србији, односно, „набавку консултантских услуга у процесу хармонизације политике социјалне помоћи“, као и у области развоја процедура и средстава контроле у области социјалне помоћи.. Министарство за социјална питања је маја 2002. године потписало уговор са Родом М.Г. Дејвис као специјалистом за административна питања реформе пензионог система.

Пројектом холандске владе у износу од 2.000.000 долара кофинансирана је предметна донација Светске банке, и то са 1.760.000 долара за буџетску подршку (кроз тзв. “one – off“ фонд) и са 240.000 долара за стручну помоћ и подршку у изради параметара за оцену животног стандарда домаћинстава како би се „редизајнирала“ мрежа социјалне заштите која би служила коа основ за израду програма Владе и донатора.

Република Србија добила је од Светске банке и економску помоћ за област социјалне заштите (Social Protection Economic Assistance Grant TF#050017) која је била праћена и канадском косуфинансирајућом донацијом (Canadian Grant for Co-Financing Social Protection Economic Grant TF#50567) у износу од 500.000 канадских долара. Корисници ове помоћи били су Министарство за рад, Министарство за социјална питања и Министарство здравља, а администратор Агенција за приватизацију, односно њена јединица за управљање пројектима, са задатком да организује састанке представника датих министарстава и посматрачке мисије Светске банке.

Пише: Марија Обрадовић
петак, 30 април 2010 14:30

Значајан део ове економске помоћи утрошен је на финансирање ангажовања консултаната за дата министарства за различите пројекте, углавном за припрему нацрта закона и уредаба у области социјалне заштите и пензионо-инвалидског и здравственог осигурања, нпр. Закона о добровољном пензионом осигурању, али и за набавку опреме за министарства.

Тако је по овом пројекту помоћи Министарство за рад набавило рачунарску опрему у вредности од 20.000 долара, а одобрена му је и сума од 143.000 долара за консултантску стручну помоћ, обуку кадрова и студијска путовања.

Министарству за социјална питања Светска банка је 25. октобра 2002. године одобрила средства за статистичку обраду података система праћења војних ветерана (1) и (2) – Tracking System for War Veterans. За овај пројекат као консултанте Министарство је ангажовало Андријану Зорић (1) и Небојшу Васиљевића (2). Са оба консултанта уговори су закључени за период од 6. новембра 2002. до 31. јануара 2003. године у износу од 13.650 долара.

У оквиру Министарства здравља средствима из дате донације финансирано је ангажовање консултаната на пројектима реформе система здравствене заштите у Србији. По овом основу закључени су уговори са Милутином Делићем за период од 26. новембра 2002. до 26. маја 2003. на износ од 16.200 долара и Александром Милојковићем за период од 26. новембра 2002. до 26. новембра 2003. на износ од 12.000 долара.

При Министарству за рад „средства СПЕАГ из компоненте тренинг“ употребљена су за ангажовање консултанта, фирме „Беомедија маркетинг“ из Београда, за организовање семинара о заједничком пројекту Светске банке и ДФИД-а одобравања кредита Републици Србији за унапређење запослености и иновација (Emploiment Promotion Learning and inovation Credit). Семинар је одржан 9–10. децембра 2002. године у београдском хотелу „Интерконтинентал“. Трошкови наведеног консултанта у износу од 10.000 долара покривени су донацијом Светске банке.

Министарство здравља је средствима канадске кофинансирајуће донације покрило трошкове у износу од 21.250 долара за студијско путовање консултанта на курс обуке за

реформу и „одрживо финансирање“ здравственог сектора (Workshop Training on Health Sector Reform and Sustainable Financing) који је организован на Харварду у САД у периоду од 13. до 31. јануар 2003. године. Из средстава буџета Министарство је морало да сноси 10% трошкова ове обуке.

4)□□□□□ Реструктуирање друштвених предузећа у процесу приватизације

Реструктуирање (финансијско и организационо) друштвених предузећа базичне индустрије у процесу приватизације у земљама Источне Европе, међународне финансијске институције сматрају неопходним условом за транзицију економија ових земаља ка тржишној (капиталистичкој) привреди, али и за улазак у Европску Унију (ЕУ). [5]

У Републици Србији рестуктуирање друштвених предузећа у поступку приватизације регулисано је Законом о приватизацији из 2001. године, односно изменама и допунама Закона (објављеним у „Службеном гласнику РС“ бр. 123/2007) које су ступиле на снагу 3. јануара 2008. године, и то члановима 19, 19а, 20, 20а, 20б, 20в, 20г, 20ђ, и 20ж, као и Уредбом о поступку и начину реструктуирања предузећа и других правних лица („Службени гласник РС“ бр. 1 од 14. јануара 2002. године) која је ступила на снагу 22. јануара 2002, односно Уредбом о поступку и начину реструктуирања субјеката приватизације из 2005. године („Службени гласник РС“ број 52 од 21. јуна 2005).

Овим законским актима реструктуирање је предвиђено као посебна припрема за приватизацију друштвених предузећа која остварују негативне резултате пословање, трајније су неспособна за плаћање обавеза или „имају неповољну организациону структуру или статусну структуру за спровођење приватизације“. Одлуку о реструктуирању субјекта приватизације доноси Агенција за приватизацију. Ова одлука је обавезујућа за друштвено предузеће и не може се оспоравати нити условљавати.

Финансијско реструктуирање предузећа обухвата преговоре са повериоцима око отписа или репрограмирања дугова, односно око отписивања дугова и припадајућих камата, али и конверзију новчаних потраживања од стране поверилаца са већинским државним капиталом у капиталу предузећа, пренос обавеза са једног зависног предузећа на друго у систему холдинга, исплату повериоца од продаје имовине предузећа, јер је чланом 3 Закона о приватизацији предвиђено да се у поступку приватизације може продавати и део имовине, односно поједини делови предузећа које се приватизује, поравнање

дужничко – поверилачких односа, делимичан или потпун отпис потраживања, те конверзија буџетских обавеза у капитал државе у предузећу, као и пренос обавеза са једног зависног предузећа холдинга на друго у циљу „мотивисања потенцијалних купаца“.

Организационо реструктуирање односи се на „декомпоновање“ предузећа на пословне јединице, и према Закону о приватизацији има за циљ да се „здрави“ делови предузећа издвоје од неуспешних и самостално понуде на продају. Она обухвата промену унутрашње организације предузећа укидањем непрофитабилних пословних јединица, престанак обављања непрофитабилних делатности предузећа, продају делова предузећа, поделу предузећа на више правних субјеката, спајање зависних предузећа преузимањем или новим оснивањем, пренос имовине или дела имовине на други правни субјекат, спајање производних јединица, продаја имовине пословних јединица методом јавне аукције или јавне лицитације.

Почетком 2002. године Агенција за приватизацију је започела разговоре са Европском агенцијом за реконструкцију око финансирања консултаната за програме реструктуирања друштвених предузећа, а са Светском банком око организације Центра за реструктуирање при Агенцији за приватизацију.

Донацијом јапанске владе Републици Србији из октобра 2001. године већ је био предвиђен део средстава, и то у износу од 230.000 долара, за финансирање консултантских услуга у процесу реструктуирања, конкретно, домаће консултантске куће “Factis“ д.о.о., индивидуалног консултанта Ендрјуа Ивинга и стране консултантске фирме Konsultantu Forumas.

На основу докумената „Стратегија реструктуирања у поступку приватизације“ који је сачинила домаћа консултантска кућа “Factis“, ангажована средствима поменуте донације, Агенција за приватизацију је током априла и маја 2002. године водила интензивне преговоре са Светском банком, Европском агенцијом за реконструкцију, америчком владином организацијом УСАИД и британским ДФИД-ом око обезбеђивања средстава за финансирање програма реструктуирања. Током ових преговора договорено је да Светска банка финансира активности финансијских и правних саветника за реструктуирање десет друштвених предузећа у процесу приватизације.

Прву групу предузећа, за чије је реструктуирање у процесу приватизације, Агенција за

приватизацију ангажовала консултанте финансиране из средстава стране донације, конкретно, Европске агенције за реконструкцију, чинили су: Корпорација “Фабрика аутомобила Прибој“ (ФАП) а.д. Прибој, „Индустрија машина и трактора“ (ИМТ) а.д. Београд и Индустрија пољопривредних машина „Змај“ а.д. Земун-Београд. Консултантска кућа CAST из Италије била је изабрана за реструктуирање наведених предузећа.

Путем донације Светске банке за пружање техничке помоћи у развијању приватног сектора (#PO74145), почетком 2002. године, започето је финансирање дела програма реструктуирања „Ливнице“а.д. Кикинда, Холдинга „Индустрија каблова“ а.д. Јагодина и „Севера-Холдинг интернационал“ а.д. Суботица, односно ангажовање финансијског саветника „Societe Generale SA“ из Француске.

Један део донације холандске владе, намењен техничкој помоћи за развој приватног сектора (Private Sector Development Tehnical Assistance Grant Agreement TF # 50259) коју је администрирала Светска банка, такође је коришћен за финансирање консултантских услуга за реконструктуирање „Каблова“, Јагодина.

Крајем 2002. године средствима из кредита Светске банке започето је финансирање и пројекта реструктурирања фабрике „Филип Кљајић“, Крагујевац, „Новокабел“, Нови Сад, и „Магнохром“, Краљево.

Пројекти реструктуирања друштвених предузећа у процесу приватизације у Србији, за које је финансијске и правне саветнике финансирала Европска агенција за реконструкцију, обухватали су 10 предузећа груписаних у два пула. Прву групу чинила су предузећа хемијске индустрије, и то: Азотара Суботица, Азотара Панчево, „Милан Благојевић-Хемија“, Лучани, „Прва искра“, Барич, „Вискоза“, Лозница и Индустрија хемијских производа (ИХП), Прахово.

За финансијског и правног саветника за реструктуирање у процесу приватизације ове групе предузећа изабран је Rotschild Conseil Internaional из Француске.

Другу су чинила предузећа метало-прерађивачке индустрије, и то: Холдинг компанија „Шамот“ из Аранђеловца, која је укључена у ову групу уместо првобитно планиране АД

„Машинске индустрије Ниш“ (МИН) холдинг ко., Ниш, „Фабрика вагона Краљево“, Краљево, „Гоша“ Холдинг корпорација а.д., Смедервска Паланка, са седам зависних предузећа и „Ваљаоница бакра“, Севојно. За финансијског и правног саветника изабран је конзорцијум који предводи аустријска инвестициона банка Meinl Capital Advisory AG.

Британски ДФИД је обезбедио средства за ангажовање финансијског консултанта, конкретно, конзорцијума Delatte Emerging Markets и Emerging Market Economics Limited из Лондона, за реструктуирање у процесу приватизације друштвених предузећа ДМБ „21. мај“, Раковица-Београд, „Индустрија мотора Раковица“ (ИМР), Београд, Холдинг компанију „Рекорд“ а.д. Раковица-Београд, „Трајал“ а.д., Крушевац, „21. октобар“, Крагујевац и шећерана, „Прва српска фабрика шећера „Димитрије Туцовић“ 1898“, Београд и „Шелк 911“, Ћуприја.

УСАИД је као резултат преговора са Агенцијом за приватизацију Републике Србије прихватио да обезбеди средства за ангажовање саветника за реструктуирање Холдинг компаније „Зорка“ а.д. из Шапца и њених зависних друштава, “Зорка – заштита биља“ а.д Шабац, „Зорка – дуванска амбалажа“ а.д. Шабац, “Зорка – екструдирана амбалажа“ а.д. Шабац, “Зорка – пластика“ а.д. Шабац, „Зорка – термопласт“, Шабац. Као консултант за програм реструктурирања овог холдинга ангажован је Bearing Point.

„Зорка холдинг“ је био први пројекат за који је Министарство за привреду и приватизацију 4. маја 2002. године покренуло иницијативу за реструктуирање у процесу приватизација. До октобра 2002. године 49 предузећа су се нашла у поступку реструктуирања, од чега су консултанти за реструктуирање 35 предузећа ангажовани средствима страних донација. Из буџета Републике Србије финансира се пројекат реструктуирања „Групе Застава возила“ а.д., Крагујевац, ангажовањем конзорцијума Citadel Financial Advisory/Odien Restructuring Services/Ernst&Young, док пројекат реструктуирања холдинг компаније „Прва петолетка“, Трстеник финансира само предузеће, на основу „Резимеа програма реорганизације и консолидације ИХП ’Прва петолетка’ Трстеник“ који је израдила консултантска кућа „Factis“ д.о.о. у оквиру припреме овог друштвеног предузећа за приватизацију, а који је усвојила Влада Републике Србије у свом закључку од 21. јуна 2002. године.

Поред „Зорка холдинга“ УСАИД је својом донацијом омогућио ангажовање већ поменуте консултантске куће Bearing Point-а на припреми програма реструктуирања и платформе преговора са повериоцима, те процену вредности капитала кожарских и текстилних друштвених предузећа: “Индустрија обуће Београд“ а.д. Београд, „Коштана“, Врање, „Клуз“, Београд, „Београдски вунарски комбинат“, Београд, „Летекс“, Лесковац, „Први

мај“, Пирот и „Рудник“, Горњи Милановац.

5)□□□□□ Аукцијска продаја друштвених предузећа

Део средстава донације Светске банке за помоћ у развоју приватног сектора (#PO74145) искоришћен је за ангажовање финансијског саветника за процес убрзане аукцијске приватизације 1.000 друштвених предузећа до краја 2002. године, уз поједностављену и скраћену процедуру припреме документације.

За финансијског саветника је 10. септембра 2002. изабран Центар за економске студије „CES Mecon“ д.о.о. из Београда на бази фиксног буџета у износу од 462.000 долара, иако је његова понуда која је износила 460.990 долара била виша од понуде Економског института из Београда у износу од 430.000 долара. У октобру је изабрани консултант започео са припремом документације, уз пратећу пропагандну кампању Агенције под називом „Хиљаду предузећа – хиљаду могућности“.

Приликом приватизације друштвених предузећа методом јавне аукције физичка лица су углавном куповала предузећа на рате, а мањи број физичких лица користио је недоспеле обвезнице старе девизне штедње.

На основу Закона о приватизацији и Уредбе о начину измирења јавних прихода за субјекте који се приватизују методом јавне аукције („Службени гласник РС“ бр. 29/2002.) Агенција за приватизацију обавезна је да после истека законског рока (пренос власништва у посед купца) средства од аукцијске продаје предузећа пренесе Републичкој управи јавних прихода (неизмирени порези и доприноси), Фонду пензијског и инвалидског осигурања, а преостали износ средстава након плаћања претходних обавеза на буџет Србије.

Међутим, веома често обавезе према управи јавних прихода и пензијском фонду биле су веће од продајне вредности предузећа. У случајевима када је купопродајна вредност предузећа омогућавала подмирење ранијих обавеза, чињеница да су већина купаца били физичка лица која су користила могућност отплате у више рата прва рата је обично била недовољна за плаћање поменутих обавеза. Ситуација је била још неповољнија за измирење пореских и пензијских обавеза у случајевима када су физичка лица као купци

друштвених предузећа на аукцијама плаћали недоспелим обвезницама старе девизне штедње у номиналној вредности и то још на рате.

Тако је 2002. године Агенција за приватизацију реализовала следеће трансфере:

Републичка управа јавних прихода.....

20.701.921,76 дин

Фонд пензијског и инвалидског осигурања.....

4.736.466,89 дин

Фонд здравства.....

5.953.152,44 дин

Буџет Републике Србије.....

527.474.578,60 дин

Као резултат спровођења програма убрзане аукцијске приватизације малих предузећа,

скоро половина од 214 друштвених предузећа продатих методом јавне аукције у 2002. години, продата су у месецу децембру. За највећи број предузећа одређене су веома ниске почетне цене, о чему сведочи податак да је у децембру 2002. године укупна продајна цена свих предузећа приватизованих методом јавне аукције била 4,3 пута већа од почетне цене. Тако је, на пример за „Украс“ из Панчева чији је купац био Живко Узелац, реализована продајна цена била 126 пута већа и износила 11.600.000 динара, док је почетна цена била само 92.000 динара. Затим, текући приходи, тј. сума коју је купац имао да исплати одмах по потписивању уговора износила је само 1.933.333 динара, док је остатак од продајне цене од 9.666.667 динара имао да се исплати у накнадних шест година. Уговорене су незнатне инвестиције од 144.000 динара.

Треба истаћи да приказани случај „Украса“ није ни у чему специфичан, већ да он илуструје образац реализације убрзане аукцијске приватизације предузећа током 2002. године. Укупна продајна цена за сва друштвена предузећа приватизована методом јавне аукције у децембру месецу 2002. године износила је 2.210.288.000 динара, а текући приходи само око четвртине продајне цене, односно 677.567.838 динара. Када се томе дода да се од 121 предузећа приватизованог методом јавне аукције у децембру 2002. године у 50 случајева радило о аукцијама са само једним учесником, јасно је да разлог кампање убрзане аукцијске приватизације никако није био економски, нити развојни, већ је она омогућила припадницима „транзиционе номенклатуре“ да овладају знатним делом друштвене својине.

6)□□□□□ Стратегија приватизације друштвеног капитала

Свеобухватна приватизација целокупне националне привреде, по принципу обавезности и продаје већинског капитала и имовине започета у Србији почетком 2002. године, испољила је не само све организационо-техничке тешкоће тако широког друштвеног преображаја, без одговарајуће научне утемељености и подлоге, већ је и довела до разорних друштвених последица. Деиндустријализација је била једна од најзначајнијих. Приватизацији друштвеног капитала није претходила студија о преструктуирању индустријског сектора националне привреде у условима брзих промена пословне климе која би послужила као стручна подлога конкретизацији програма целисходности приватизације и реструктуирања друштвених предузећа.

Стратегија приватизације у Србији није се заснивала на објективној стручној оцени резултата сектора предузећа, ни на анализи кључних фактора који делују на резултате индустријских предузећа нити су идентификована ограничења за развој сектора рентабилног пословања предузећа. Њен основ је представљао крајњи волунтаризам и

групни интерес „мешовите транзиционе номенклатуре“ да се докопа што већег дела друштвеног капитала. „Емпирија приватизације“ о томе речито говори.

Током тендерске продаје шећеране „Црвенке“ 18. новембра 2002. године финансијски саветник за приватизацију овог предузећа Price Waterhouse Coopers из Београда упутио је писмо премијеру Зорану Ђинђићу, министру за привреду и приватизацију А. Влаховићу, министру пољопривреде Д. Веселинову, управном одбору „Црвенке“ и Агенцији за приватизацију у коме је наведено да је приватизација овог предузећа „противна државним интересима“, те да тендер треба поништити.

Поменути финансијски саветник Агенције који је наведена писма послао без њеног знања и сагласности, на предлог Министарства за привреду и приватизацију извршио је додатну анализу пословања предузећа у 2002. години.

На састанку комисије за преговоре, одржаном 25. новембра 2002, финансијски саветник је упознао чланове комисије са новим финансијским подацима о пословању „Црвенке“ који показују да су резултати постигнути до 30. септембра 2002. у великој мери превазишли резултате остварене у претходној години. У 2002. је производња била повећана за 67%, а продаја за 75%, а очекивао се профит након опорезивања од 6,8 милиона евра, док је профит у 2001. години износио свега 430.000 евра. Презентовани подаци базирали су се на тврдњама менаџмента предузећа. Једини понуђач на тендеру Hellenic Sugar Industry из Грчке, за капитал је понудио цену од два милиона евра, тј. нешто мање од трећине очекиваног годишњег профита.

Од четири шећеране продате на тендерима 2002. године, „Шајкашка“, Жабаљ (са 345 запослених), продата је поменутој компанији Hellenic Sugar Industry из Грчке, по цени од 1,1 милион евра, а „Доњи Срем“, Пећинци (са 425 запослених), „Јединство“, Ковачица (са 353 запослена) и „Југозападна Бачка“, Бач (са 369 запослених) продате су „МК комерцу“, фирми из Новог Сада, за по 3 евра.

Пракса свеобухватне приватизације показала је да је одређивање вредности друштвеног капитала, као кључног питања код одређивања цене друштвеног капитала, веома тежак задатак у условима неразвијеног тржишта капитала, каква су тржишта периферних привреда, па и Србије. Утврђивање финансијске позиције предузећа углавном се заснивало на оцени појединих елемената из активе биланса стања, без употреба проспективне методе, по којој се приликом одређивања вредности предузећа

врши дисконтовање будућих профита које оно може остварити.

Законом о приватизацији из 2001. године (чл. 24) прописано је да је процена вредности капитала или имовине обавезна само за субјекте приватизације који се приватизују методом јавне аукције, али не и методом јавног тендера. Уредбом Владе РС о методологији за процену вредности капитала и имовине („Службени гласник РС“ бр. 45/2001 и 42/ 2002) као основни метод процене утврђена је метода кориговане вредности.

Овакав крајње волунтаристички приступ у процени вредности друштвеног капитала посебно је дошао до изражаја приликом тендерске продаје друштвених предузећа радноинтензивних индустрија којима су припадале шећеране, цементаре, али и фармацеутска, хемијска и металопрерађивачка индустрија. Тендерском продајом предузећа из ових грана индустрије управо је и започела приватизација у Србији 2002. године.

Из групе од четири фармацеутских предузећа и предузећа производа за домаћинство чије су приватизационе саветнике финансирали страни донатори, методом јавног тендера приватизоване су „Мерима“ из Крушевца и „Зорка – фарма“ из Шапца. „Мерима“ која је у тренутку продаје запошљавала 1.179 радника, продата је компанији „Хенкел“ по цени од 14.400.000 евра, уз уговорени инвестициони програм од 43.300.000 евра и социјални програм у износу од 12.100.000 евра. „Зорка – фарма“ која је у моменту продаје запошљавала 577 радника продата је „Хемофарму“ из Вршца по цени од 14.670.000 евра, уз уговорени инвестициони програм од 43.300.000 евра и социјални програм у износу од 16.100.000 евра.

Уговор о продаји 70% друштвеног капитала Ваљаонице алуминијума „Севал“, Севојно која је запошљавала 1.127 радника потписан је 1. октобра 2002. године између Агенције за приватизацију РС и компаније „Импол“ из Словеније. Продајна цена износила је 6.500.000 евра, а инвестициони програм 14.630.000 евра. Стратешки партнер преузео је све обавезе предузећа. Социјални програм износио је 6.200.000 евра. „Импол“ се обавезао на иницијално повећање плата за 5 одсто, обезбеђивање бонуса у случају пребацивања плана производње, обезбеђење средстава за обуку радника и изградњу станова за раднике, као и спонзорства важна за локалну самоуправу у износу од 150.000 евра годишње у наредних пет година.

За друга два предузећа из металопрерађивачке индустрије чије су приватизационе саветнике финансирали страни донатори тендери су проглашени неуспелим. Тендерска комисија за праћење продаје „Искре“ из Куле прогласила је неуспешан тендер на својој седници од 8. новембра 2002.

Према анализи Агенције за приватизацију разлог неуспелог тендера за продају „Нисала“ из Ниша лежао је у великом броју вишка запослених у предузећу, као и у „нереалном социјалном програму на коме се инсистирало од стране репрезентативних синдиката“, у застарелости опреме фабрике и „проблемима заштите животне средине“. Наглашавало се и да „Нисал“ није у стању да издржи конкуренцију ниских цена алуминијумских профила „који стижу из Грчка“.

Уговор о продаји 70 одсто друштвеног капитала предузећа хемијских производа „ПКС Латекс“ из Чачка потписан је 20. децембра 2002. између Агенције за приватизацију и купца „HLC Chemic Trade GmbH“ из Немачке. Продајна цена је током директних преговора повећана са 1 евро на 80.000 евра. Уговорен је инвестициони програм у вредности од 1.925.000 евра и социјални програм у вредности од 1.283.000 евра.

Дати преглед продајних цена за друштвена предузећа приватизованих методом јавног тендера у току 2002. године јасно показује да је волунтаристички систем утврђивања вредности, односно цене друштвеног капитала, водио његовој распродаји у условима неразвијеног тржишта капитала у Србији.

Друштвени капитал није имао свог „заштитника“. „Декомпонована“ радничка класа, годинама дезоријентисана агресивном националистичком пропагандом, пауперизована, синдикално организована у малом броју, и тиме „неизграђене“ класне и друштвене свести, то свакако није могла бити.

„Транзициона номенклатура“ то није ни желела да буде. Користећи институционални и персонални механизам друштвене моћи које је свој потпуни израз добио у саставу тендерских комисија и комисија за директне преговоре за тендерску продају друштвених предузећа, она је настојала да себи обезбеди што повољније место у новој власничкој структури у друштву која се развијала као резултат приватизације друштвеног капитала.

Поменуте комисије чинили су представници Владе, министарства или Агенције за приватизацију, представници општинске управе на чијој се територији налази „субјекат приватизације“, те представници пословодства друштвеног предузећа у поступку приватизације. *Представника репрезентативних синдиката у овим комисијама нема.*

Друштвени механизам моћи који се испољава у институционалном и персоналном ланцу веза између државне (републичке) управе, локалне (општинске) управе и пословодства друштвених предузећа, условљен атомизираношћу радничке класе, онемогућава самом природом своје структуре да приватизација буде средство у функцији повећања ефикасности друштвеног капитала, односно поправљања перформанси националне привреде на светском тржишту. *Ове „опасне везе“, пак, створиле су могућност да приватизација сама себи буде циљ.*

Трошкови приватизације друштвеног капитала у Србији су огромни. Они се финансирају из буџета Републике Србије, самосталних средстава субјеката приватизације и из донација међународних финансијских организација или страних влада.

Тако, у току 2002. године, трошкови ангажовања финансијских и правних саветника за реструктуирање и приватизацију друштвених предузећа које је финансирала америчка УСАИД износили су два милиона долара, као стална подршка Центру за реструктуирање Агенције за приватизацију РС, а само трошкови ангажовања приватизационих саветника „Зорке холдинг“ АД, Шабац износили су 600.000 долара, док је из буџета Републике Србије издвојено 220 милиона динара за социјални програм збрињавања технолошког вишка запослених. Британски ДФИД је издвојио 1,5 милиона долара., а Европска агенција за реконструкцију два милиона евра по „пулу“, а за групу предузећа ФАП-а, ИМТ-а и „Змај“, један милион.

ЗАКЉУЧАК

У Републици Србији свеобухватна приватизација друштвеног капитала националне привреде, заснована на принципима обавезности и већинске продаје капитала и имовине, започела је почетком 2002. године. Методу приватизације појединих друштвених предузећа одређивала је Агенција за приватизацију. Према сугестијама Светске банке она је извршила груписање предузећа према делатностима, а по њиховом привредном значају, у поступку примене три законом предвиђена метода приватизације, тендерске, аукцијске и реструктуирања

Пише: Марија Обрадовић
петак, 30 април 2010 14:30

Међународне финансијске организације и агенције страних влада земаља центра светског система капитализма финансијски су донацијама помогле и подстакле процес приватизације друштвеног капитала у Србији, тј. „развој приватног сектора“. Како смо представили у раду, та помоћ је имала више облика, од којих се најзначајнији огледао у финансирању ангажовања финансијских и правних приватизационих саветника за припрему програма тендерске продаје или реструктурирања друштвених предузећа. Углавном је реч о ангажовању страних инвестиционих банака и консултантских кућа.

Законом у Србији није дефинисан начин утврђивања вредности, односно цене друштвеног капитала субјеката приватизације код методе тендерске продаје коју је Агенција за приватизацију одредила да се примењује код приватизације свих већих и значајнијих предузећа. Улога приватизационих саветника огледала у припреми извештаја о структури и процени вредности друштвеног капитала које Агенција за приватизацију усваја.. Како смо видели у анализи, ови односи између субјекта приватизације, Агенције и консултанта често су били односи сукоба. У бројним случајевима руководства предузећа су одбијала да сарађују са саветником којег им је одредила Агенција, и то на тај начин што су му онемогућавали приступ документацији. Сукоб је често избијао и око утврђивања структуре капитала, односно око акцијског удела запослених у укупном капиталу предузећа. Међутим, било је и случајева када су консултанти долазили у сукоб са Агенцијом, без обзира на то што су били од ње ангажовани.

Несумњиво је стога да је *улога консултанта* од велике важности за утврђивање цене друштвеног капитала, као и приспелих понуда на тендерима за продају друштвених предузећа, без обзира на то што њихови извештаји нису обавезујући, већ их прихватала или одбија Агенција за приватизацију. У највећем броју случајева Агенција прихвата процене консултаната, како у погледу структуре и вредности капитала субјекта приватизације, тако и повољности или рангирања понуда на тендерима за њихову продају .

У Србији, као и другим источноевропским земљама, ангажовање консултаната за тендерску приватизацију или реструктуирање привредно најзначајнијих друштвених предузећа (тзв. „кључних објеката капиталне изградње“ из комунистичког периода развоја) у великом броју случајева су финансирале међународне институције светског капиталистичког система.

Пише: Марија Обрадовић
петак, 30 април 2010 14:30

Приватизација друштвеног или државног капитала започела је у западним земљама европског центра почетком осамдесетих година 20. века као политика „нове деснице“. Предмет ове приватизације била су појединачна предузећа или гране, и пратио ју је жесток отпор синдиката. Тако, на пример, у Великој Британији, где је у току ере „тачеризма“, за десет година приватизовано око 5 одсто државних асета, приватизацију рудника пратили су масовни штрајкови и крвави обрачуни радника и полиције.

Приватизација која је отпочела у источноевропским земљама периферије, након пада комунизма деведесетих година 20. века, пак обухвата целину националне привреде и прихваћена је од стране синдиката.

Стога је несумњиво да је приватизација друштвеног капитала једна од кључних тачки историјског процеса глобализације.

---

[1] Karel Kosik*, O dilemama suvremene povijest*, Razlog, Zagreb, 2007, стр. 285

[2] Софтвер за прихватање и обраду података у систему Привременог регистра предузећа у Републици Србији урађен је и постављен у сарадњи са фирмом Bose Consulting Limited koja је као део британског ДФИД-а специјализована за имплементацију система централног привредног регистра, “са богатим искуством увођења централних регистара у источноевропским земљама, а у циљу њиховог потпуног усклађивања са стандардима који су прописани у земљама Европске уније“.

[3] Купац 70% друштвеног капитала „Беочинске фабрике цемента“ с.д. Беочин која је запошљавала 2040 радника искористио је своје право из уговора о продаји и пренео права и обавезе из овог уговора на своје зависно предузеће Lafarge Perlmooser Zement Holding GmbH и 1. марта 2002. године потписан је уговор о преносу. Скупштина акционара фабрике цемента одржана је 29. марта 2002. године. Беочинска фабрика цемента продата је по цени од 50.890.000.00 долара а уговорене су укупне инвестиције у износу од 32.300.000 долара. Социјални програм за исплату технолошког вишка запослених износио је 5.800.000 долара

Друштвено предузеће цементара „Косјерић“ са п.о. Косјерић са 649 запослених, купио је Tithus limited и Titan Cement Company. Скупштина акционара у овој фабрици цемента одржана је 2. априла 2002. године. Продајна цена за цементару „Косјерић“ била је 35.000.000 долара, а уговорене су укупне инвестиције у износу од 29.700.000 долара. Социјални програм за исплату технолошког вишка запослених износио је 3.400.000 долара

Приватизацију фабрике цемента „Нови Поповац“ ФЦ Параћин која је запошљавала 2474 радника пратило је увођење привремених мера Владе Републике Србије. Купац цементаре био је „Breitenburger“Auslandbeteilingunsg GmbH. Скупштина акционара ове цементаре одржана је 11. априла 2002. године. Продајна цена за цементару „Нови Поповац“ била је 52.500.000 долара, а уговорене су укупне инвестиције у износу од 85.000.000 долара. Социјални програм за исплату технолошког вишка запослених износио је 5.300.000 долара

[4] Смисао ове уредбе је био да се радницима друштвених предузећа онемогући даље коришћење права бесплатног уписа акција које им је овај закон омогућавао. Приликом утврђивања структуре капитала друштвених предузећа у процедури припрме документације за тендерску продају често се отварао сукоб између руководства и запослених субјекта приватизације, с једне стране, и приватизационог саветника, обично стране фирме, с друге стране. У ситуацијама оваквог сукоба коначно мишљење коју структуру капитала предузеће треба да упише у судски регистар даје правни центар Агенције за приватизацију.

У случају „Беопетрола“, предузећа за промет нафтних деривата са 1597 запослених, позадину спора између правног саветника Harrisons Solicitor из Нортхаллентона кога је ангажовала Агенција за приватизацију и руководства и радника предузећа, приликом утврђивања структуре капитала, у јесен 2002 , чинио је сукоб конкурентних номенклатура „социјалистичке“ и „демократске“ око успостављања контроле над друштвеном имовином овог значајног предузећа у коме је удео друштвеног капитала у укупном капиталу износио 62%. У том светлу се може посматрати и решење о порезу на екстра доходак, у висини од 663.447,81 марке који је „Беопетрол“ добио у току процеса утврђивања структуре капитала и одмах уплатио!?

[5] Види: Др Љубинка Контић, *Реструктуирање и приватизација великух друштвених предузећа у Србији* , ИЕС, Институт за европске студије, Београд 2007.

Пише: Марија Обрадовић
петак, 30 април 2010 14:30